

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 29 januari 1932 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i fattigvårdslagens bestämmelser rörande hemortsrätt.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 253, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Edward Larson* hemställt, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till ändrade bestämmelser i nu gällande fattigvårdslag rörande hemortsrätt så att de nu i hög grad florerande fattigvårdsprocesserna onödiggöras samt att utgifter av fattigvårds karaktär till utom äktenskapet födda barn och deras mödrar samt personer, som icke haft stadigvarande hemvist inom den kommun, där han eller hon är skriven, överförs på staten eller landsting.

Beträffande de skäl, som motionären anfört till stöd för sin hemställan, får utskottet hänvisa till motionen.

En redogörelse för fattigvårdslagens bestämmelser om hemortsrätt med mera ävensom en historik beträffande dessa bestämmelser återfinnes i utskottets förut avgivna utlåtande nr 3, och tillåter sig utskottet hänvisa till detta.

Med anledning av motionärens yrkande beträffande fattigvårdsutgifter till utom äktenskap födda barn och deras mödrar får utskottet nämna, att fattigvårdslagstiftningskommittén i sitt den 19 februari 1915 avgivna betänkande med förslag till lag om fattigvården uppmärksammade, att till följd av reglerna, att minderårigt barn utom äktenskap har samma hemortsrätt som modern och att hustru har samma hemortsrätt som mannen, minderårigt barn utom äktenskap vid moderns giftermål — med annan än fadern — erhåller mannens hemortsrätt. Kommittén uttalade mera generellt, att då en moder, som har ett minderårigt barn, gifter sig med annan än barnets fader, blir barnet, såvida det icke är fött i ett moderns föregående äktenskap och dess fader lever, delaktigt genom modern av mannens hemortsrätt. Med hänsyftning på detta fall meddelade kommittén, att i den danska fattigvårdslagen funnes införd den bestämmelsen, att när en kvinna, som har barn, vilkas försörjning påvilar henne, gifter sig med annan än barnens fader, barnen likväl behålla moderns tidigare

Historik.

Utomäktenskapliga barns hemortsrätt efter det modern ingått äktenskap.

hemorts rätt, såframt hon under sista året före äktenskapet mottagit fattigvård. Kommittén uppgav, att denna bestämmelse kompletteras med ett stadgande, att i sådant fall barn, vilket har egen hemorts rätt, icke får hemsändas till försörjningskommunen, så länge modern eller hennes man lever, utan skall i fall av behov erhålla understöd av sistnämnda kommun med belopp, som fastställas av vistelsekommunen. Kommittén fortsatte därefter:

Visserligen är det så, att det fattigvårdssamhälle, där mannen har hemorts rätt, löper en viss risk att få övertaga försörjningen av en familj, som förut tillhört annat samhälle. Det synes dock vara riktigast, att i detta fall liksom eljest barn och moder i försörjningshänseende följas åt och ej tillhöra skilda samhällen. Olägenheterna av ett dylikt åtskiljande skulle med all säkerhet komma att visa sig större än de, som äro en följd av det förhållandet, att förstnämnda fattigvårdssamhälle drabbas av en fattigvårdstunga, som, om äktenskapet icke ingåtts, skulle stannat på det andra samhället. Skulle, såsom det uppgives, någon gång hava förekommit, att åtgärd från det sistnämnda samhällets sida företagits till åstadkommande av överflyttning på denna väg av en fattigvårdstunga, må det vara ganska naturligt, att man önskat föreskrifter för att förhindra verkningarna av en sådan åtgärd. Men detta lär vara att hänföra till mycket sällsynta undantagsfall, som i framtiden väl få antagas bli va än mera sällsynta, ja, helt och hållet upphöra, och det synes därför ej vara av nöden att för den skull införa lagbestämmelser av ovan angivna innebörd.

Förevarande fråga har jämväl berörts i motion vid 1928 års riksdag inom andra kammaren nr 365 av fru Vessman med flera och i motion vid 1931 års riksdag inom samma kammare nr 24 av fru Nordgren. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

*Mantals-
skrivningens
betydelse
för hemorts-
rätten.*

Med anledning av motionärens yrkande angående fattigvårdsutgifterna för personer, som icke haft stadigvarande hemvist inom den kommun, där han eller hon är mantalsskriven, får utskottet erinra, hurusom den före fattigvårdslagen gällande kungl. förordningen den 9 juni 1871 angående fattigvården såsom huvudregel beträffande hemortsrätten stadgade, att svensk medborgare skulle anses hava hemorts rätt i det fattigvårdssamhälle, varest han senast författningsenligt blivit eller bort bli va mantalsskriven.

Vid 1905 års riksdag väcktes av enskilda motionärer förslag om revision av fattigvårdslagstiftningen. I anledning av berörda motioner anhöll riksdagen i skrivelse den 12 maj 1905, nr 131, att Kungl. Maj:t måtte låta utarbета och för riksdagen framlägga förslag till, bland annat, ändrade bestämmelser beträffande hemorts rätt i fråga om fattigvård och rörande förhållanden, som därmed ägde sammanhang, vilka bestämmelser borde upptaga strängare villkor för hemortsrätts uppkomst än de då i ämnet gällande och vara ägnade att såvitt ske kunde inskränka och förenkla tvisterna mellan kommunerna om ersättning för lämnad fattigvård. Den i 1871 års förordning upptagna grundsat sen, att envar enligt regeln borde i avseende å fattigvård höra till den kommun, dit han i allmänhet i borgerligt avseende hörde, syntes riksdagen ej vidare böra upprätthållas.

Fattigvårdslagstiftningskommittén föreslog i sitt nämnda år 1915 avgivna

betänkande med förslag till lag om fattigvården, att svensk medborgare skulle i fråga om fattigvård hava hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom vilket han senast varit mantalsskriven utan att hava under det år, som mantalsskrivningen avsåge, kommit i åtnjutande av fattigvård, som, enligt vad i 49 § i kommitténs lagförslag sades, utövade inverkan på förvärv av hemortsrätt.

Som anledning till att riksdagens direktiv icke följts anförde kommittén, bland annat, följande. Med hänsyn till de såväl av riksdagen som från annat håll uttalade önskemålen om strängare villkor för förvärv av hemortsrätt hade kommittén ansett sig böra göra ett försök att anordna hemortsrätten på grundvalen av viss tids vistelse i en kommun. Kommittén hade därför utarbetat ett förslag till lagbestämmelser om hemortsrätt, vari såsom huvudregel uppställts, att en person förvärvade hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, inom vilket han under en tid av ett år senast varit bosatt, därvid dock detaljerade föreskrifter måst lämnas om de förhållanden, som konstituerade en bosättning. Trots det fullständigare uttryck detta förslag givit åt samhörighetssynpunkten hade det för kommittén framstått såsom i hög grad tvivelaktigt, huruvida detta uppvägde de praktiska fördelarna av att bibehålla mantalsskrivningen såsom utgångspunkt. Tillkomsten av lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 hade även givit kommittén anledning att taga under övervägande, huruvida och i vad mån hemortsrättsspörsmålet därigenom kommit i förändrat läge. I den mån personer, som vore i behov av det allmännas hjälp, finge sitt behov tillgodosett genom pension i stället för fattigvård, komme stadgandena om hemortsrätt att få minskad användning. Om tvekan förut kunnat råda, huruvida en omläggning av hemortsrätten enligt ovan angivna grunder borde äga rum, hade det efter pensionsförsäkringens införande syntts kommittén klart, att tidpunkten ej vore lämplig att föreslå en dylik omläggning av hemortsrätten, utan att hemortslagstiftningen hos oss allt fortfarande borde ställas i förbindelse med mantalsskrivningen.

I proposition nr 135 till 1918 års lagtima riksdag med förslag till lag om fattigvården m. m. upptogs kommitténs förslag med vissa smärre ändringar i hithörande paragrafer. Enligt propositionen hade föredragande departementschefen — under anförande, bland annat, att sakläget syntes hava i någon mån ändrats sedan 1905 års riksdag formulerade sin ståndpunkt i hemortsrättsfrågan — förklarat, att han ansåge sig böra tillstyrka kommitténs förslag om mantalsskrivningen såsom grundläggande för hemortsrätten.

Andra särskilda utskottet, som till förberedande behandling förehade förevarande proposition, gjorde i sitt utlåtande häröver icke någon erinran mot propositionens förslag om hemortsrätsbestämmelserna. Endast en ledamot var skiljaktig.

Propositionen blev av riksdagen på denna punkt i oförändrat skick bifallen.

Vid 1921 års riksdag väcktes inom andra kammaren en motion, nr 13, av herrar Jonsson i Risinge och Westman i Brobygd, i vilken hemställdes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för åstadkommande av ändring i gällande stadganden i lagen om fattigvården rörande förvärv av hemortsrätt i syfte att bringa dessa stadgan-

den i närmare överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i riksdagens skrivelse den 12 maj 1905.

I sitt över motionen avgivna utlåtande, nr 5, anförde andra lagutskottet:

Genom att år 1918 antaga fattigvårdslagstiftningskommitténs ifrågavarande principer för hemortsrättsfrågan har riksdagen frångått sitt år 1905 fattade beslut i ämnet. I det förhållandet, att så utan nämnvärd meningsskiljaktighet skedde, finner utskottet bevis för, att riksdagen blivit övertygad av de skäl, som av kommittén och Kungl. Maj:t anförts för deras från 1905 års riksdagsskrivelse skiljaktiga ståndpunkt.

Av motionärerna hava nu inga nya, vid frågans avgörande 1918 obeaktade synpunkter framförts. Att, såsom motionärerna framhållit, fall kunna förekomma, då det rådande systemet kan vara obilligt, har aldrig förnekats och kan ej heller förnekas. Men med ett system, som försvårar förvärvet av hemortsrätt, följer andra olägenheter. Antagas bestämmelser, som bereda kommunerna större möjligheter att undgå fattigvårdsberättigades hemortsrättsförvärv av sådan art, att de kunna verka obilligt, komma samma bestämmelser att försvåra det för kommunerna att i fattigvårdshänseende bliva utav med personer, vilkas bristande samhörighet med kommunen är lika uppenbar. Fordran på ökad samhörighet mellan kommunen och den fattigvårdsberättigade för förvärv av hemortsrätt torde vidare svårigen kunna lösas utan mera invecklade bestämmelser än de nuvarande enkla och på den faktiska mantalsskrivningen grundade, varigenom även ökade möjligheter öppnas för tvister om hemortsrätt mellan kommunerna. Men inskränkningar och förenklingar av dessa tvister var även ett önskemål, som framhölls i 1905 års riksdagsskrivelse.

Utskottet finner därför inga övertygande skäl framförda för upprivande av 1918 års riksdags beslut. Endast en längre tillämpning av den gällande fattigvårdslagen kan lämna möjlighet till nya erfarenheter på detta invecklade och svåra område.

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen biföll utskottets hemställan.

Vid 1930 års riksdag yrkade herr Ericson i Boxholm i motion nr 14 inom andra kammaren, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam utredning och förslag till sådan ändring, rörande hemortsrättsbestämmelserna i fattigvårdslagen, att samtliga de kommuner, där den understödsbehövande har haft hemortsrätt, må, under vissa förhållanden, vidkännas underhållsplikt. I sin motivering yttrade motionären angående de enligt fattigvårdslagen grundläggande bestämmelserna om den faktiska mantalsskrivningen såsom avgörande för en persons hemortsrätt, att dessa verkade i många fall nyckfullt och synnerligen orättvist med avseende på kommunernas underhållningsplikt i fattigvårdshänseende.

Andra lagutskottet avstyrkte i sitt med nr 8 betecknade utlåtande över motionen bifall till densamma under hänvisning till att frågan om ändrade hemortsbestämmelser bragts under Kungl. Maj:ts prövning genom framställning i ämnet från styrelsen för svenska landskommunernas förbund den 12 januari 1928.

Riksdagen avslog motionen.

Såsom utskottet i sitt förut avgivna utlåtande nr 3 erinrat, pågår för närvarande ett omfattande utredningsarbete med avseende å fattigvården och den sociala hjälpverksamheten överhuvud. Utskottet utgår från att de i motionen påpekade olägenheterna av fattigvårdslagens hemortsrättsregler beträffande minderåriga barn utom äktenskap under utredningsarbetet komma att tilldraga sig den uppmärksamhet, de otvivelaktigt förtjäna, samt att även frågan om mantalsskrivningens betydelse för hemortsrätten beaktas. Under sådana omständigheter finner utskottet tillräckliga skäl icke föreligga för att nu tillstyrka motionärens hemställan om åvägabringande av utredning med förslag om ändrade bestämmelser i fattigvårdslagen.

Utskottet.

Utskottet får fördenskull hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 29 januari 1932.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Westman, von Sydow, Sigfrid Hansson, von Geijer**, *Gustaf Tamm* och *Norman**, fröken *Hesselgren* och herr *Olof Carlsson**;

från andra kammaren: herrar *Hage, Johanson* i Stockholm*, *Johanson* i Hallagården, *Petersson* i Lerbäcksbyn, *Aronson, Pettersson* i Hällbacken, *Sandström* i Nyland och *Björnberg*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.